

Toronto-bølgen

- hvem, hvad, hvorfra?

- Udfordrer Toronto-bølgen os til en ny besindelse?**
- Er der behov for en bibelsk bedømmelse?**

Af

**Poul Langagergaard,
Odense**

Gennem nogen tid har Toronto været på manges læber. Ikke først og fremmest for byens smukke beliggenhed tæt ved de berømte Niagara-vandfald på grænsen USA/Canada, men snarere fordi en karismatisk-pinseagtig menighed i Toronto, Toronto Airport Vineyard, siden januar 1994 har påkaldt sig international opmærksomhed som følge af en række ekstraordinære begivenheder ved møder og gudstjenester: folk falder bagover, oplever uhæmmet latter, bliver helbredt, ligger på gulvet og kramper sig, siger dyreløde m.v. - alt sammen angives som udtryk for en særlig åndelig udrustning og manifestation. Hævder man.

I det følgende vil jeg forsøge at beskrive disse Toronto-fænomener, se på baggrund og historie, give en bibelsk vurdering og til slut et udblik til vor egen kirkelige situation.

Introduktion

Gud vil liv! Gud vil ***virkelig liv!*** Ikke blot i teorien - men også i praksis. Konkret, her og nu. I dit og mit liv. Gud vil liv!

Som indledning vil jeg gerne give en advarsel - en meget alvorlig advarsel:

* Vi skal tage os meget i agt, så vi ikke på et forkert og for spinkelt grundlag ***forkaster Guds ægte fornyelse og Guds livsspirer til vor kirke i dag.***

* Vi skal tage os meget i agt, så vi ikke i ***misforstået rettroenhed*** bare sidder tilbagelænet med korslagte arme og vender tommelfingeren ned over for noget, som vi ***i virkeligheden intet reelt og sagligt aner om, så Guds fornyende kraft fejrer forbi vor kirkedør og vort eget liv.***

Når jeg nu har fulgt debatten for og imod Toronto bølge frem og tilbage i aviser og blade, så må jeg nok indrømme, at jeg en gang imellem fra folk i begge lejre har haft ***et ønske om større bibelsk dybde og saglighed i debatten.***

På den baggrund besluttede jeg derfor en helt anden tilgang til emnet. Derfor vil jeg gerne indledningsvis lægge helt åbent frem, hvordan min tilgang har været til temaet om Toronto:

Gennem flere måneder har jeg været meget optaget af at undersøge Toronto-fænomenerne til bunds. Jeg har da naturligvis også selv læst de kritiske bøger, artikler og set de kritiske videoer om Toronto. Men efterhånden som den offentlige debat tog til i intensitet, og på visse områder i usaglighed, valgte jeg en helt anden tilgang til sagen:

Jeg sagde til mig selv. Nu vil du simpelt hen gå til Toronto-folkene selv og lytte dig ind på deres forkyndelse, teologi og praksis, lytte til deres ledere og deres vejledere, de åndelige fædre til Toronto-bølgen, vidnesbyrd fra Toronto-farerne og deres oplevelser. ***Og på den baggrund lade det stå eller falde for en hel-bibelsk vurdering og bedømmelse*** (Jeg siger bestemt ikke, at alle skal gøre det samme eller anbefaler at gøre det, for naturligvis bør man da kunne have tillid til sine åndelige ledere, men i min situation var dette en god, konstruktiv men også meget, meget slidsom vej...).

Jeg sendte derfor bud efter ***bunker af materialer*** - videoer, bøger, pjecer, artikler o.l. - ***fra Toronto selv.*** Jeg ønskede nu, ***at de selv*** skulle have lov at præsentere sig i dybden og i bredden. Jeg har i flere måneder brugt al den tid, jeg kunne skrabe sammen til at lytte, se, studere, opleve, analysere, vurdere... Gennem flere uger har jeg endvidere dagligt arbejdet på ***Internettet*** for at hente alt muligt relevant stof hjem fra Torontos egen hjemmeside, den såkaldte: homepage, på Internettet. En aften skrev min printer ud fra Internettet i 3 timer i træk!

Sådan var min metode. Det er altså det, der danner baggrund for det følgende.

Odense 1995

Martin Luthers dåbsdag, d. 11. november

Poul Langagergaard

Indhold

Introduktion.....	3
Indhold.....	4
1. Hvad sker der?.....	6
Hvad siger de?.....	6
Hvad skriver de?.....	7
Hvad sker der ved deres møder og på deres egne videoer?.....	7
Fornylses- og vækkelsesfænomener jvf. Toronto-folkene selv :.....	8
2. Hvordan bedømme det?.....	8
2.1. Hvorfor bedømme, iflg. Bibelen?.....	8
2.1.1. Jesus.....	8
2.1.2. Apostlene.....	9
2.2. Hvad siger Bibelen om at bedømme?.....	9
2.2.1. Jesus.....	9
2.2.2. Apostlene.....	9
2.3. En metode og et bibelsk forbillede til bedømmelse/vurdering?.....	9
2.3.1. Historiske rødder, forhold til Skriften alene.....	9
2.3.2. Personer, som er med og giver bevægelsen kød og blod,.....	10
2.3.4. Undersøg forskelle - og ikke ligheder (jvf. religioner, nyreligiøse healere, okkulte, humanister).....	10
3. Vurdering.....	10
3.1. Historisk vurdering: Toronto - set i en større sammenhæng.....	10
3.1.1. Den første bølge: Pinsebevægelsen, opstået i 1906/1907 i USA..	10
3.1.2. Den anden bølge: Den karismatiske Bevægelse, opstået i april 1960 i USA.....	11
3.1.3. Den tredje bølge: Power-bevægelser (Fremgangsteologi, Trosbevægelser, Vineyard-bevægelsen o.l.), opstået omkring 1980 og fremefter i USA.	11
3.1.4. Den fjerde bølge (eller krusning?): Toronto-bevægelsen, fremstod januar 1994 i Canada.....	11
3.1.5. Der gik noget forud, en lang række "særlige" bevægelser de sidste ca. 40-45 år:.....	11
3.2. Person-relationer.....	12
3.2.1. William Branham - Benny Hinn - Kathryn Kuhlmann.....	13
3.2.2. Kenneth Hagin.....	14
3.2.3. Kenneth Copeland.....	15
3.2.4. Rodney Howard-Browne.....	15
3.2.5. Randy Clark.....	17
3.2.6. John Arnott.....	17
3.2.7. Stacey og Wes Campbell.....	18
3.3. Vurdering af fænomenerne.....	18
3.3.1. Spiritisme og okkultisme.....	18
3.3.2. Hinduisme (eks. fra Syd-Afrika).....	18
3.3.3. Nyreligiøse bevægelser og New Age (Lars Elstrup hos De Vilde Gæs: falde, trance o.l.).....	19
3.3.4. Hypnose.....	19
3.3.5. Masse-suggestion, manipulation og hjernevask (politisk og religiøst).....	19
3.4. Teologisk vurdering.....	20
3.4.1. Bibelen.....	20
3.4.2. Konkrete sager:.....	20
- Tungetalen og dens brug.....	20
- Helbredelsens kilde, form og indhold.....	20

- Hvad er "profeti"?	21
4. Konklusion	21
4.1. Forhærdelse	21
4.2. Fornyelse	21
4.3. Forførelse	22

Litteraturliste	23
------------------------	-----------

Bilag

Bilag 1: Forekomster: "Tegn og undere" i Bibelen	24
Bilag 2: Ekstase - i religionerne og i Bibelen?	26
Bilag 3: Relevante adresser vedr. Toronto	27

1. Hvad sker der?

Der sker virkelig noget i den ellers lille menighed i Toronto, Canada: **Toronto Airport Vineyard** (Vineyard = vingård). Menigheden er en del af den verdensomspændende Vineyard-bevægelse, en relativ ny karismatisk-pinsebevægelsesagtig kirkesammenslutning, som er startet foråret 1977 som en studiekreds, og som i dag tæller ca. 470 menigheder/grupper i 25 forskellige lande. Vineyard-bevægelsen er bygget op efter nyere kirkevækst-principper med John Wimber som international leder. En af disse Vineyard-menigheder er altså **Toronto Airport Vineyard**. Den har siden d. 20. januar 1994 været centrum for betydelig international opmærksomhed, og mange nysgerrige eller åndeligt hungrende mennesker fra alle dele af verden, har i månedernes løb strømmet til denne menighed. Iflg. deres egne tal, som netop er opdateret på Internettet på Toronto Airport Vineyards egen homepage, har ca. 200.000 forskellige personer i de næsten 2 år besøgt menigheden - heraf ca. 20.000 præster og menighedsledere. I alt ca. 9.000 personer har i perioden tilkendegivet, at de via Toronto-menigheden har besluttet sig for at lægge livet om og tro på Jesus Kristus. Og mødet med Toronto Airport Vineyard har for de fleste ikke gået stille af, men diverse kraftfulde manifestationer af mange slags har påkaldt sig stor opmærksomhed og er blevet taget med hjem fra Toronto til alle dele af verden...

Hvad siger de?

* Lad os først lytte til en række danskere, som har været i Toronto og besøgt menigheden:

"Mens jeg sidder der ved siden af Stig C. (forklaring: Folkekirkepræsten og OASE-lederen **Stig Christensen** som var rejseleder) får jeg pludselig en overbevisning om, at på denne dag får jeg en speciel oplevelse... I eftermiddag er der forbønsseminar. Det er en kvinde, der underviser. På et tidspunkt kommer en kvinde op for at meddele en åndsåbenbarelse. Men ånden er så stærk omkring denne kvinde, så underviseren har vanskeligt ved at komme hende nær, for at give hende sin mikrofon... Aftenmødet... Jeg bliver stærkt berørt... Den aften er jeg en af de ca. 500, der går til forbøn. Det er ikke helt almindeligt. Vi stiller os op i 8-10 rækker - skulder ved skulder. Et forbønsteam har hver fundet sig en "catcher" dvs. en person, som kan gribe personen, hvis han/hun skulle falde under forbønnen. Jeg står der i forventning... Som minutterne går svinger det bedre mellem Gud og mig. Jeg får nogle store doser af Helligånden. Jeg har svært ved at stå på benene. Pludselig griber latteren mig - **og der kommer så oplevelsen....** Lidt efter befinder jeg mig udstrakt på gulvet..." (Preben Brohus)

- **Rita** fortæller, at en aften kom Helligånden over hende under præstens prædiken, hun følte en prikken i hovedbunden, kræfterne forsvandt i hendes krop og hun gled ned på gulvet mellem stolene, hun blev fyldt af en forunderlig glæde og begyndte at le i Ånden. Rita fortæller videre: At opleve Helligåndens latter på denne måde virkede meget opløftende og befriende...

- **Rejselederen Stig Christensen** fortæller om Anni, at hun i mange år havde lidt af muskel- og ledsmerter og også havde haft mange smerter i hovedet bag øjnene. Ved aftenmødet talte Gud til hende: "Jeg rører ved dig". Efter mødet - mens hun stod i Vineyards bogsalg og skulle til at betale nogle bøger og musikbånd - kom Helligånden over hende og hun blev så fyldt af Ånden, at hun ikke kunne stå på benene.

Stig Christensen fortsætter: "En af de danske deltagere, Ebbe Pedersen, var der også, og han hjalp hende på benene, men hun var helt drukket i Ånden, så hun kunne simpelt hen ikke gå...

De forsøgte så at få hende hjem til hotellet, men ...de måtte nærmest bære hende op på værelset så "fuld" var hun i Ånden. Måske ligesom disciplene den første Pinsedag", siger Stig Christensen (Udfordringen nr. 22/1995).

En dansk frikirkepræst, som er meget optaget af Toronto, fortæller, at deres gudstjenester efter Toronto er blevet mere festlige, og han syntes, at det var en stor manifestation, at han forrige søndag slet ikke kunne holde sin prædiken eller læse et skriftord op. Andre i menigheden prøvede også, men de knækkede sammen og kunne ikke, så mødet endte i det, som præsten kalder "helligt kaos"...

Hvad skriver de?

Hvordan oplever deltagere i Toronto Airport Vineyard selv situationen, og hvordan tolker de selv deres egne oplevelser? I det følgende bringes et par typiske klip fra et utal af vidnesbyrd, som kan hentes ud af menighedens egne bøger, som de selv udsender, anbefaler og skriver i...

"En aften efter midnat bad Carol Arnott for os. Jeg fortalte hende om min længsel efter mere af den salvede kraft i mit liv. Hun bad om dobbelt salvelse, om mere... Da jeg blev slået i gulvet og lå der, skete noget, som jeg aldrig før har oplevet. Et ryk gik gennem min krop. Det kom i bølger. Det virkede som om det begyndte i maven og strømmede ud til hele kroppen. Det føltes som elektricitet, men uden smerte. Hele min krop skælvede og hovedet hoppede på gulvet. Det var umuligt for mig at kontrollere dette. Det fortsatte i omtrent en times tid..." (Chevreau side 147f.).

"En lørdag aften oplevede en broder en lang stund med latter, som han senere beskrev som 'påske-latter' som udtryk for det faktum, at Jesus virkelig er Herre over alt!" (Chevreau side 152)

"Den Hellige Ånd tillod ikke vor skepsis at vare ret længe. Halvvejs gennem det første møde mødte Helligånden mig så stærkt, at jeg faldt i gulvet. Efter to timer med latter, rystelser og rulning uden at kunne komme op, begyndte jeg at skønne, at Herren ville have min opmærksomhed... I de næste to og en halv time var gruppen fuldstændig overmandet af Ånden, Nogle lå på gulvet og lo, rystede og oplevede andre manifestationer af Helligånden." (Chevreau side 155).

En professionel danser var begyndt at snuse lidt til møderne i Toronto. En aften havde hun en veninde med til mødet og midt under forkyndelsen skete der noget, som hun selv fortæller sådan: "Pludselig var det som om hele Himmelen åbnede sig og en bølge af latter blev hældt ud over os to. Vi brød ud i ukontrolleret latter. Det overvældede os og vi hylede af latter. Uanset hvor meget vi forsøgte at stoppe, kunne vi ikke gøre det - det var helt ude af kontrol. Min veninde faldt overende og jeg faldt over hende med mit hoved på hendes hofte. Hvor ukvindeligt! Vi forsøgte forgæves at sætte os op for at komme til hæfterne. Men så snart vi satte os faldt vi over ende igen. Da jeg forsøgte at trække mig selv op på stolen, faldt jeg over og havnede på gulvet mellem stolerækkerne. Min veninde lå på tværs over sæderne og kravlede omkring som en slange, mens hun lo hysterisk og søgte at komme væk fra mig. Det virkede som om vi hver gang vi rørte hinanden fik fart på igen og satte af i endnu mere ukontrolleret, hysterisk latter til vi fnisede og lo så højt, at vi forstyrrede mødet. Mod slutningen af mødet kravlede vi bogstaveligt ud på alle fire!" (Chevreau side 164f.).

Hvad sker der ved deres møder og på deres egne videoer?

Besøger man Toronto Airport Vineyard, eller ser man deres møder og gudstjenester på video eller oplever man Toronto-lignende møder andre steder i verden, så er forløbet nogenlunde ensartet overalt.

Møderne er traditionelt opdelt i 4 afdelinger:

1. **Lovsang** - under ledelse af lovsangsteam (normalt 30-45 min.). Her er der stor bevægelse i menigheden: oprakte hænder, dans, klappen, piften...
2. **Vidnesbyrd** med forbøn, hvor mennesker fortæller om, hvad Gud har gjort i deres liv. Under forbønsdelen her, sker der normalt det, at de falder og ligger på gulvtæppet til efter talen.
3. **Forkyndelse** - som ofte har vidnesbyrdkarakter om, hvad Gud gør andre steder eller har gjort i Vineyard.
4. **Forbønsdelen**, hvor hele forsamlingen opfordres til at søge forbøn - til frelse, til helbredelse, til modtagelse af kraft til tjeneste. Her falder folk, rystes, hopper, bliver grebet af helt ukontrolleret latter, råber eller brøler f.eks. som en løve...

Fornyelses- og vækkelsesfænomener jvf. Toronto-folkene selv :

I deres egne bøger og blade samt på deres egen homepage på Internettet finder man en samlet oversigt over det, som de opfatter som de særlige fornyelses- og vækkelsesfænomener i Toronto. Der er 11 i alt, og både de 11 og stikordene til forklaring på dem er hentet fra Torontos egne forklaringer (Dave Roberts, side 116ff.):

1. **Fald** (Slået af Helligånden føler mennesker, at deres legemlige energi opløses, så man falder bagover!)
2. **Gråd** (Sorg over synden - medlidenhed med de fortabte og sønderknuste)
3. **Latter** (Det mest omtalte fænomen. Helt hæmningsløs latter, "nyder sin tro")
4. **Tranceagtig tilstand og syner** (Udfører, hvad de "drømmer" - f.eks. løb, svømning)
5. **Skælven** (Gudsfrygt, syndserkendelse, erkendelse af stor kraft)
6. **Omstyrtelse - afmagt** (Under Guds Ånd - styrter man sammen)
7. **Fuldskab** (Vakler, taler i vildelse, opfører sig som fuld, kan knapt nok gå. I Toronto Airport Vineyards menighedsblad fra Internettet nr. 3/95, advarer menighedens ledelse imod at køre bil, når man har været til møde/gudstjeneste, fordi man kan være "fuld i Ånden"!)
8. **Krampetrækninger** (bl.a. "chicken-walk") (Et ganske særligt Toronto-fænomen er det, som ser ud som gentagende dunk i nakken eller mavekramper)
9. **Rullen** (Ligger og ruller frem og tilbage på gulvet i timer)
10. **Spring** (Glæde, symbolsk som gazelle...)
11. **Dyreløse** (Brøle som løve - symbolsk "løven af Juda")

2. Hvordan bedømme det?

2.1. Hvorfor bedømme, iflg. Bibelen?

Lad os vende os dels til Jesus - og dels til apostlene for at lytte til deres råd og vejledning om det i det hele taget at bedømme:

2.1.1. Jesus

Matt 24,23-27:

v23 "Hvis nogen da siger til jer: Se, her er Kristus! eller: Her er han! så tro det ikke; v24 for der skal fremstå **falske kristus'er og falske profeter**, og de skal gøre store **tegn og undere** for om muligt at føre selv de udvalgte vild. v25 Nu har jeg sagt jer det forud. v26 Siger de derfor til jer: Se, han er i ørkenen! så gå ikke derud. Eller: Se, han er i kamrene! så tro det ikke."

Matt 7,15-23:

v15 "Tag jer i agt for de falske profeter, der kommer til jer i fåreklæder, men indeni er glubske ulve. v16 På deres frugter kan I kende dem. Plukker man druer af tjørn eller figner af tidsler? v17 Sådan bærer ethvert godt træ gode frugter, og det dårlige træ dårlige frugter. v18 Et godt træ kan ikke bære dårlige frugter, og et dårligt træ kan ikke bære gode frugter. v19 Ethvert træ, som ikke bærer god frugt, hugges om og kastes i ilden. v20 I kan altså kende dem på deres frugter.

v21 Ikke enhver, som siger: Herre, Herre! til mig, skal komme ind i Himmeriget, men kun den, der gør min himmelske faders vilje. v22 Mange vil den dag sige til mig: Herre, Herre! Har vi ikke profeteret i dit navn, og har vi ikke uddrevet dæmoner i dit navn, og har vi ikke gjort mange mægtige gerninger i dit navn? v23 Og da vil jeg sige dem, som det er: Jeg har aldrig kendt jer. Bort fra mig, I som begår lovbrud!"

Vi skal bedømme og være på vagt, fordi de sidste tider skal byde på:

- Falske Messias'er
- Falske profeter

- Et tidens tegn i de sidste tider, frafaldet fra den rette tro på Kristus.

2.1.2. Apostlene

I fortsættelse af Jesu meget klare advarsler og formaninger til årvågenhed, peger apostlene i forbindelse med talen om de falske profeter/messias'er på:

- Fra menighedens midte... (ApG 20,28-31)

v28 "Tag vare på jer selv og på hele hjorden; i den har Helligånden sat jer som tilsynsmænd, for at I kan være hyrder for Guds kirke, som han har vundet sig med sit eget blod. v29 Jeg ved, at når jeg er borte, vil der komme glubske ulve til jer, og de vil ikke skåne hjorden. v30 Ja, ***blandt jer selv vil der stå mænd frem og tale falsk*** for at få disciplene med sig."

- Afsporet forkyndelse (Rom 16,18)

"Den slags mennesker tjener ikke vor Herre Kristus, men deres egen bug, og med ***søde og indsmigrende ord forleder de troskyldige mennesker.***"

2.2. Hvad siger Bibelen om at bedømme?

2.2.1. Jesus

Vi skal bedømme efter grundlaget, fundamentet og efter frugterne (ikke manifestationer!):

- Frugterne! (***ikke*** = tegn og undere, jvf. Matt 7)

2.2.2. Apostlene

Vi skal bedømme efter den apostoliske forkyndelse og undervisning, det sunde (= hygiejniske) ord:

- Gal 1: Apostlenes Ord (frem for engles!)

v8 "Men om så vi selv eller en engel fra himlen forkyndte jer et andet evangelium end det, vi har forkyndt jer, forbandet være han. v9 Som vi allerede har sagt, siger jeg nu igen: Hvis nogen forkynder jer et andet evangelium end det, I tog imod, forbandet være han."

- 1 Thes 5,21: Prøv alt = undersøg alt (jvf. madvarer, hygiejne o.l.)

v21 "Prøv alt, hold fast ved det gode,"

- 1 Joh 4,1: Prøv ånderne... (= virkelig undersøge, granske, vurdere, sammenligne)

v1 "Mine kære, tro ikke enhver ånd, men prøv, om ånderne er af Gud, for der er gået mange falske profeter ud i verden"

2.3. En metode og et bibelsk forbillede til bedømmelse/vurdering?

2.3.1. Historiske rødder, forhold til Skriften alene

Når man nærlæser nogle af de store taler i ApG - både Peters pinseprædiken, Stefanus' tale, Paulus' taler m.v. - ser man et mønster for, hvordan man i situationen søger at begrunde Kristus-troens sandhed og rigtighed: Man gør meget ud af at vise Kristus-troens ***historiske rødder***, at det egentlig er den rigtige og mest konsekvente måde at leve som jøde på, og at forholdet til Skriften er intakt: Kristus-troen er opfyldelsen af profeternes forudsigelser m.v. Dette er altså måden at klargøre Kristus-troens forhold til Jødedommen på.

I mødet med nye bevægelser, grupper og trosretninger, er denne tommelfingerregel ganske vigtig - omsat til vor virkelighed i dag: Undersøg virkelig de historiske rødder i bevægelsen, og bemærk dens forhold til Skriften hele vejen igennem.

2.3.2. Personer, som er med og giver bevægelsen kød og blod.

Helt parallelt med ovenstående gælder også fokus på de **personer**, som er med i bevægelsen og giver den kød og blod. Paulus henviser bl.a. netop til personerne, da han begrundet og forsvaret opstandelsen i 1 Kor 15,3ff.

I debatten har man ofte hørt **Gamaliel** fra ApG 5 trukket frem. Gamaliels situation er hentet fra Jødedommens kamp for at straffe og standse selve apostlene og dermed Kristendommen, hvor han som den gamle og vise sagde, da man havde fængslet apostlene:

"Hold jer fra disse mennesker og lad dem gå! For hvis dette er menneskers vilje eller værk, falder det fra hinanden, v39 men er det fra Gud, kan I ikke fælde dem; kom ikke til at stå som mennesker, der kæmper mod Gud." (ApG 5,38-39)

Mange vil gøre så Gamaliels ord til "alment princip" for vurdering af alverdens åndelige strømninger. Men det beror på en total misforståelse af teksten, dens sammenhæng og sigte. Som sagt er situationen dér i forhold til jødernes modstand mod selve kristendommen. Det ville f.eks. være **utænkeligt**, at Paulus ville bruge Gamaliel i forhold til judaisterne i Gal 1!

2.3.3. Undersøg forskelle - og ikke ligheder (jvf. religioner, nyreligiøse healere, okkulte, humanister)

Når vi skal vurdere kristendommens forhold til hinduisme eller Islam - ser vi **ikke** på alle lighederne, men sætter fokus på de **afgørende forskelle**. Det samme, når vi skal vurdere forholdet mellem okkulte eller nyreligiøse healere - contra kristentroens guddommelige indgreb til lægedom, så ser vi ikke så meget på lighederne - men på de **afgørende forskelle**. Og endelig: skal vi vurdere **kristendom contra humanisme**, så sætter vi fokus på **de helt forskellige udgangspunkter...**

Det er **samme metode**, vi naturligvis skal anvende ved ethvert forsøg på at afvige fra Kirkens almindelige bekendelsesgrundlag og åndelige arv og praksis. Vi skal sætte fokus på **de steder, hvor der afviges** - og så skal netop disse afvigelser underkastes en grundig og tilbundsående bibelsk undersøgelse. Således også Toronto-bevægelsens særlige fremtræden og manifestationer, hvor de afviger...

3. Vurdering

3.1. Historisk vurdering: Toronto - set i en større sammenhæng

Nogle har kaldt Toronto-bevægelsen for "den fjerde bølge". Man kan altid diskutere berettigelsen af sådanne betegnelser, men lad os blot her forudsætte, at der med nogen ret kan hævdes noget sådant. Man kan så berettiget spørge: Hvad var så de tre første bølger? Det skal vi se nærmere på:

3.1.1. Den første bølge: Pinsebevægelsen, opstået i 1906/1907 i USA.

Da Pinsebevægelsen opstod var det især med flg. særpræg:

- "åndsdåb" som en fra dåben og omvendelsen adskilt éngangshandling i et menneskes liv,
- tungetale som tegn på "åndsdåben",
- helbredelser som bekræftelse på Guds nærvær i nådegaver og tjenester
- "profeti" i 1. person som en ekstraordinær gave, Gud har givet, en evne til at modtage budskaber direkte fra Gud og videregive dem til menigheden "på Guds vegne",
- nådegaver mere bredt i funktion og en ny fokusering på den enkeltes tjeneste på Kristi Legeme.

Når man i historiens bakspejl betragter situationen, da Pinsebevægelsen fremstod, så kommer man ikke uden om, at der måske var et særligt behov for at fremhæve netop den stærkt personlige side ved frelsens tjeneste i Guds Rige og Helligåndens store og rige gerning

i Guds folk. Der er således meget rigtigt i Pinsebevægelsens dybeste anliggende. Men man kommer heller ikke uden om, at der både i lyset af Bibelen og set i historiens perspektiv var både direkte vildskud og bibelfremmede synspunkter med i det, bl.a. deres tale om "åndsdåb" som en sådan enkeltstående engangsbegivenhed. Noget helt andet er Bibelens klare tale om den stadige Åndsfylde! Yderst problematisk i forhold til Bibelen var også visse uigennemsigtige sider af tungetalen og helt afgørende, at der skabtes et miljø, hvor det åbenbart var både forventet og accepteret med "profeti" i 1. person på Guds vegne. Det gav mange gange fremmede ånder frit løb i sådanne opkogte fest-samlinger, og det blev et eldorado for personer, som gik med et ønske om at komme stærkt frem i en menighedssammenhæng og øve åndelig magt og indflydelse på enkeltmennesker. Op gennem historien har der været besindige pinsefolk, som har været opmærksomme på disse faremomenter, men de har åbenbart ikke haft nogen større gennemslagskraft eller lydhørhed i deres egne kredse. Det gælder også en række solide pinsefolk i forhold til Toronto. Både inden for den officielle Pinsebevægelse og i Apostolsk Kirke er der kraftige danske røster, som taler stærkt imod Toronto og advarer imod forførelsen. Det tjener til ros og opmuntring!

De etablerede kirker i USA anså i begyndelsen af dette århundrede Pinsebevægelsens lære for falsk og lukkede sig for Pinsebevægelsen, som derfor fra begyndelsen blev temmelig isoleret!

3.1.2. Den anden bølge: Den karismatiske Bevægelse, opstået i april 1960 i USA.

Den karismatiske Bevægelses særpræg var meget sammenfaldende med det ovenfor omtalte. Der var ikke nogen egentlig teologisk forskel til Pinsebevægelsen.

Derfor er også skævhederne og betænkelighederne i forhold til Den karismatiske Bevægelse sammenfaldende med de ovenfor anførte.

Men det nye var, at gennem Den karismatiske Bevægelse blev Pinsebevægelsen mere "stueren" og mere "spiselig" for mange menigheder.

Hermed bragtes klassisk "pinseteologi" ind i de etablerede kirker, isolationen var brudt!

3.1.3. Den tredje bølge: Power-bevægelser (Fremgangsteologi, Trosbevægelser, Vineyard-bevægelsen o.l.), opstået omkring 1980 og fremefter i USA.

Jeg er mig ganske bevidst, at mange *ikke* vil rubricere Vineyard-bevægelsen sammen med Trosbevægelsen og Fremgangsteologien, *men* jeg må tilstå, at jeg efter *meget* grundig undersøgelse *ikke har kunnet få øje på nogen afgørende væsens-forskell!*

Den kendte missionsprofessor Peter C. Wagner fra Fuller Theological Seminary, Pasadena i USA, hævdede i 1983, at han forventede store ting i verdensmissionen via Vineyard.

Svaret kom nogenlunde til den tid, Wagner forventede. Fremgangsteologien og Trosforkyndelsen fik i 1980'erne vind i sejlene og under overskrifter om "Power" (kraft) sejlede disse bevægelser hastigt frem i mange karismatiske sammenhænge. Power-bevægelsernes teologiske særpræg er stort set som de to ovenfor nævnte bevægelser, men nu med større vægt lagt på: tegn og undere, "manifestationer", kraft, de troendes befaling i stedet for bøn, og en helt ny teologi om de troendes autoritet - både i menneskelivet, i forhold til dæmoner og djævelen og i forhold til Gud og Jesus.

3.1.4. Den fjerde bølge (eller krusning?): Toronto-bevægelsen, fremstod januar 1994 i Canada.

Samme som ovenfor - dog meget med latter-bevægelse, falde-bevægelse, som noget ganske fremherskende og karakteristisk, som verden rundt i dag forbindes med "det" fra Toronto...

3.1.5. Der gik noget forud, en lang række "særlige" bevægelser de sidste ca. 40-45 år:

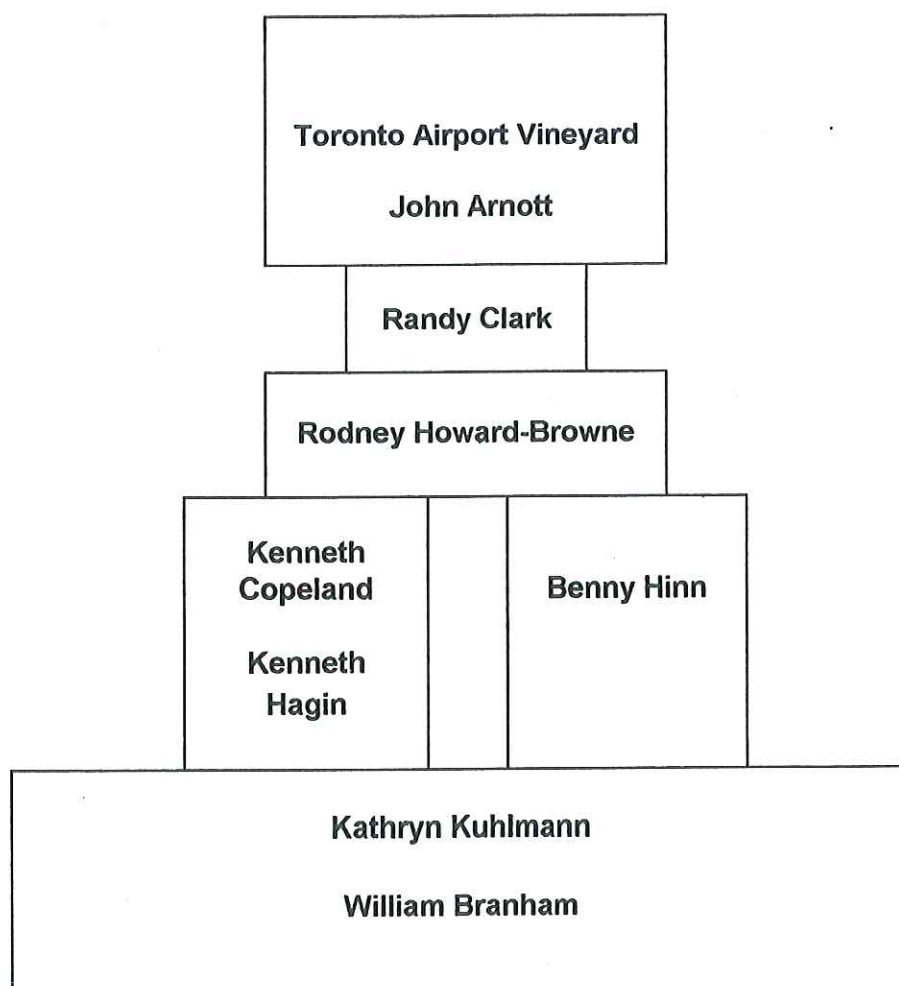
- Helbredelses-vækkelsen (William Branham, T.L. Osborn, Kathryn Kuhlmann)

- Børn- og Faste-bevægelsen (Franklin Hall)
- Lovsangsbevægelsen
- Discipel-bevægelser (Sydamerika m.fl., DAWN o.l.)
- Trosbevægelsen (Kenneth Hagin, Kenneth Copeland, Ulf Ekman)
- Falde-bevægelsen ("Salvelsen", Benny Hinn)
- Åndelig krigsførelse-bevægelsen
- Dæmonuddrivelsesbevægelser (al ubehag i kristne = dæmoner)
- Profet-bevægelser ("sildig-regn-bevægelsen")
- Latter-bevægelsen (bl.a. Rodney Howard-Browne)

3.2. Person-relationer

I det følgende skal vi se på en række personer, som med deres teologi, forkyndelse og virke har haft afgørende indflydelse på den åndelige hovedstrøm, som Toronto i dag er eksponent for. Det er ikke muligt på den knappe plads at give et bare nogenlunde dækkende og fuldstændigt billede af de enkelte personers forkyndelse og undervisning. Vi skal kun her sætte fokus på enkelte sider, som i denne sammenhæng har afgørende indflydelse, og som vi skal bemærke for at kunne forstå nogle hovedtendenser...

Det kan godt være vanskeligt at holde alle de forskellige personer sammen, hvis man ikke ellers har noget kendskab til dem og deres teologiske ståsted, historie og forkyndelsesmæssige linje. Derfor har jeg forsøgt at tegne en oversigt over Torontos "hus". Det ser således ud med fundament og baggrund, hvor personerne er sat ind - ikke blot i et historisk forløb men som åndelig og teologisk grundlag for helheden:

3.2.1. William Branham - Benny Hinn - Kathryn Kuhlmann

William Branham er en af de største helbredelsesprædikanter, der har været. Han har således været en slags grundlægger af "helbredelsesbevægelsen" i denne direkte form, ligesom han derved har været en central brik og haft afgørende indflydelse på "sildigregn-bevægelserne". Sidstnævnte er en række profetisk-karismatiske kredse, hvor man har haft en forventning om, at i de sidste tider skulle vi blive vidne til nogle åndsudgydelser og deraf følgende kraftfulde manifestationer, som langt vil overgå, hvad man oplevede på Jesu og apostlenes tid. De var kun dengang på "mælkestadiet", mens vi i dag i menigheden er nået til et "fuldvoksnet" stade. Derfor var der knyttet stærke forventninger til helbredelseskampagner, dødeopvækkelser, kraftfulde naturmanifestationer o.l. Langt mere end andre levede Branham op til disse forventninger, hvorfor han blev en afgørende brik i disse bevægelser.

Men Branham var en besynderlig person med en meget tankevækkende baggrund, som var okkult/spiritistisk præget. Hans teologi var også langt fra klassisk kirkelig teologi: Han benægtede treenigheden og mente, at denne lære kom fra Helvede. Han lærte, at Guds Ord er åbenbaret både i Bibelen - og i zodiaken (astrologien) og de ægyptiske pyramider (okkultisme). Fra han var tre år hørte han stemmer. Senere fortæller Branham, at stemmen viste sig at være en engel, som siden fulgte ham og var afgørende for hans helbredelsesmøder. Mens han var helt ung sagde engelen til ham, at den ville frembringe helbredelser i hans virke, hvis han ville adlyde. Det ville han gerne. Engelen stod ved hans højre side, når han holdt helbredelsesmøder. Branham kunne sige ud i en stor forsamling, hvad den enkelte helt præcist havde af sygdomme - og det slog aldrig fejl. Denne stil er siden overtaget af mange pinseagtige karismatikere, Vineyard-folk og i skandinavisk sammenhæng OASE-folk, hvor man har benævnet det "kundskabsord". Men det er ganske klart **langt fra** Bibelens tale om nådegaven, "at tale med kundskab". Branhams og ligesindedes tale om "kundskabsord" er snare en slags efterligning af verdslig spådomskunst eller spiritistisk clairvoyance. Det ser vi af Branhams egne ord. Blev han spurgt om det var Helligånden, der gav ham denne indsigt i forsamlingens sygdomme, svarede Branham: Nej, det er min engel. Branhams tyske tolk, som senere vendte sig fra hans forkyndelse og okkulte undervisning, sagde, at engelen lignede en mørkhåret mand, som han havde set udføre okkulte helbredelse i anden sammenhæng... Branham kunne ikke udføre helbredelser, hvis kristne bad: "Din vilje ske!" Det anså han for at være hindrende og vantro!

Benny Hinn er et kapitel for sig selv. Han svinger uhyre meget, til tider har han i sin form og praksis bevæget sig betænkelig tæt på okkulte og nyreligiøse metoder, som helt savner bibelsk fodfæste og basis. Han har en besynderlig teologi, hvilket har givet sig udslag i mange udtalelser, som endog hans egne har haft svært ved at kapere, f.eks.: "Jeg er en lille messias, som vandrer på jorden..." (jvf. Hank Hanegraaf; Christianity in Crisis, 1993). Benny Hinn har været talsmand for den mægtige "salvelse", som sætter indehaveren i stand til at overføre kraft til mennesker - næsten som elektricitet! På de videoer, som hans egne kampagnefolk har optaget, redigeret og distribueret har jeg set Benny Hinn i fuldstændig overdreven og meget voldsom stil kaste sig over tilhørere på første række og med stor kraft - ikke blot lægge hænderne på dem, men - direkte skubbe dem ned på gulvet. I samme forbindelse går han frem og tilbage på scenen, mens mange tilhørere er gået frem til forbøn. Pludselig farer Benny Hinn med stor fart hen mod den ene side af tilhørerne og nærmest optræder, som om han "øser" eller "kaster" Helligåndens salvelse ud over dem, og 40-50 tilhørere vælter på en gang som dominobrikker. Derefter gentager han det til den anden side med samme resultat. Benny Hinn har også demonstreret en praksis med, at han kunne "puste" Helligåndens salvelse ind i folk - ofte pustede han på dem i mere end 15 minutter.

Det er denne Benny Hinn, som Toronto Airport Vineyards præst, John Arnott har haft som forbillede, og det er sådanne af hans kraftfulde manifestationer, som har dannet baggrund for og været et forbillede for Toronto-menighedens manifestations-idealer i så henseende. I 1993 fik Benny Hinn nemlig helt afgørende indflydelse på John Arnott (og den sydamerikanske pinsemand Claudio Freidzon) og det, som senere skulle blive Toronto-bevægelsen...

Det er **dybt betænkeligt**, og det må få en række velovervejede karismatikere og pinsefolk til at stille meget kritiske spørgsmål til, hvordan og hvorfor det kan være kommet så langt ud...

Benny Hinn var blacklistet af alle officielle kirker i USA - inkl. Pinsebevægelsen! Men han har gennem mange år kørt sit eget løb.

NB!! Som nævnt tidligere har Benny Hinn netop været utrolig svingende. Det kom alligevel noget overraskende, at Benny Hinn "omvendte" sig **foråret 1995** og erklærede sin tidl. lære og praksis for falsk og visse dele af "salvelsen" - ikke mindst hans facon - for **ikke at være virket af Guds And!** **Benny Hinn udtalte selv, at hans forkyndelse og tjeneste havde udviklet sig forkert, som følge af svigtende basiskundskab om Guds Ord!** Mon der er nogle Toronto-folk, som derfor nu har "åndelige tømmermænd" bagefter? Næppe, desværre, for man jager vel blot videre. Efter at have tilbagekaldt sine kætterske lærepunkter, forkyndelse og praksis - er han blevet taget til nåde i den amerikanske pinsebevægelse, som igen vil gøre brug af ham som forkynnder! -

Kathryn Kuhlmann har tidligere været berømt helbredelsesprædikant. Hun skrev en bog "I believe in Miracles", hvori hun navngiver 85 personer, som hun har helbredt for uhelbredelige sygdomme gennem sin helbredende tjeneste. En troende læge ønskede at sætte sig for at kontakte og undersøge de 85 personer. Kun de 23 ønskede at medvirke. Konklusionen på disse undersøgelser er, at ingen af dem er reelt blevet helbredt for noget som helst! Kathryn Kuhlmann er således blevet afsløret som åndelig fup-mager ved hendes store helbredelsestjeneste.

Ovenstående er dybt alvorligt - både for Toronto-menigheden og for enhver, som har positive relationer til den kristendomsfacon, som Toronto er udtryk for. De nævnte tre personer har nemlig spillet en **afgørende rolle** for Toronto-bevægelsens opståen. Det er 100% deres møder og tjeneste, som har dannet baggrund for de **idealer og forventninger** til måden at agere på, som har fyldt Toronto-præsten John Arnott og hans folk. Han har gået til en række møder hos Kathryn Kuhlmann og Benny Hinn (sidstnævnte var på et tidspunkt bosiddende i Canada tæt på John Arnott!). Og Branham har lagt grunden til de sildig-regn-profeter, som har været bærende i Toronto-bevægelsen og stadig i høj grad er det!

3.2.2. Kenneth Hagin

Kenneth Hagin er en central hovedfigur inden for **fremgangsteologien og trosforkyndelsen**. Han har bygget et meget omfattende skolekompleks i Tulsa, Oklahoma, "Rhema Bible Training Center", grundlagt 1974 og nu med godt 2.000 bibelskoleelever fast. Han har endvidere en meget omfattende bibelbrevskole med ca. 50.000 abonnenter, som således løbende får del i Kenneth Hagins teologiske undervisning. Kenneth Hagin har udgivet en lang række bøger og mindre hefter. I flere af dem fortæller han om nogle "åbenbaringer" han har haft, hvor han har været ude af kroppen og inde i Guds himmel. Den ene gang stod han kun 6-8 meter fra Tronen! Men her har Kenneth Hagin altså ført en række samtaler med Jesus, som har forklaret Kenneth Hagin, hvordan han skal forstå forskellige steder i Bibelen. Det proklamerer Kenneth Hagin så som endegyldige sandheder, som man måtte bøje sig for, en lære, som tilhængerne modtager som en åbenbaring fra Gud.

Hoved-essensen hos Kenneth Hagin er de troendes magt, autoritet:

* Denne autoritet gælder **i vort alm. menneskeliv**: Tror du - så får du. Du skal ikke bede til Gud, men du skal befale. "Gud har lovet os succes i dette liv... Vi kan blive fremgangsrige og velstående. Bliver vi det ikke, har vi kun os selv at skyde skylden på, for Gud har åbnet vejen til succes for os."

* **Det gælder i forhold til dæmoner og djævelen selv**. Hagin ser verden som en kampplads mellem dæmoner og de troende. Alt dæmoniseres: sygdom, tobaksrygning, dårlige tanker og dårlig omtale, træthed og utilpashed, synd m.v. Det er dæmoner, som skal uddrives.

* **Det gælder også over for Gud og Kristus.** En af de gange, hvor Kenneth Hagin oplevede, at Jesus besøgte ham og underviste ham om den troendes autoritet i verden, sprang pludselig en dæmon frem og begyndte at larme, så han ikke kunne høre, hvad Jesus sagde. Jesus gjorde ikke noget ved dæmonen, som fortsatte med at larme. Hagin ventede, at Jesus skulle gøre noget, men da intet skete befalede Kenneth Hagin dæmonen at tie. Da blev dæmonen tavs. Hagin spurgte Jesus, hvorfor Jesus ikke havde gjort noget. Så svarede Jesus: **"Hvis du ikke havde gjort noget ved det, så havde jeg heller ikke kunnet gøre noget."** Og Jesus fortsætter med at forklare Hagin, at det ikke betaler sig at bede til Gud, når djævelen skaber vanskeligheder. Bøn er tidsspilde. Derimod skal den troende selv bruge sin autoritet og **befale over dæmonerne...**

Hermed er grundtonen slået an i Hagins lære.

Den troende bestemmer selv sin skæbne:

- begynder med: positiv bekendelse (man får, hvad man siger!)
- dernæst: man handler i overensstemmelse med, hvad man har sagt.
- Så tager man imod kraften fra bekendelsen.
- Og endelig fortæller man det til andre.

Kenneth Hagin siger meget klart: **"Alt, hvad man er og har, er resultat af, hvad man tidligere har troet og sagt"**.

Det giver sig en række besynderlige teologiske udslag - bl.a. om Jesus, betydningen af Hans lidelse og død og opstandelse, Hans gerning som forbeder for os i Himlen, m.v.

Helbredelser, dæmonuddrivelse, opsigtsvækkende åndsudgydelser, vældige profetier, store undere o.l. har været kendetegnet ved møderne i Tulsa, Oklahoma.

Kenneth Hagin har en katastrofal bibelbrug, som er ganske vilkårlig. Det, som betyder noget, er hans egne åbenbaringer af Jesus...

3.2.3. Kenneth Copeland

Kenneth Copeland er som Kenneth Hagin en ledende skikkelse inden for Trosforkyndelsen og Fremgangsteologien. Helt på linje med Kenneth Hagin anser Kenneth Copeland de troende for ikke blot at tilhøre Kristus, men selv være Kristus her i verden! **"Du har brug for at indse, at du ikke er skizofren åndeligt set - halvdelen til Gud og halvdelen til Satan - du er helt og holdent Gud... Mennesket har fuldkommen autoritet til at regere som gud over hver skabning på jorden, og mennesket skal regere ved at tale ord... Du har ikke en gud i dig. Du er en gud!"**

Kenneth Copeland offentliggjorde på et tidspunkt en profeti, han havde fået, hvori han sagde, at Jesus slet ikke var = Gud. Det viser lidt om, hvilken teologisk glidebane, der er begyndt...

3.2.4. Rodney Howard-Browne

Rodney Howard-Browne er klart fremgangsteolog og trosforkynder - helt på linje med og i samspil med Kenneth Hagin og Kenneth Copeland, hos hvem han også ofte forkynder og laver sine arrangementer, som ofte har mere karakter af show. Han er ordineret som præst i Kenneth Copelands sammenhæng.

Torontofolkenes egne bøger og informationskilder siger meget klart: Når man lægger puslespillet om Toronto-bevægelsen, **"er en nøglebrik i billedets midte Rodney Howard-Browne... Hans møder er kendt for deres 'hellige glæde', og hans navn dukker op i enhver diskussion med Toronto Airport Vineyards 'ildpå sætter' Randy Clark."** (jvf. Dave Roberts, side 75ff.).

Rodney Howard-Browne er en sydafrikansk pinsemand, som har været præst og forkynder i sin egen afdeling af Kenneth Hagins fremgangsteologiske menighed i Sydafrika, Johannesburg Rhema Church - tilsluttet Hagins **Word and Faith**-bevægelse.

Han flyttede til USA og begyndte sin egen virksomhed - på samme basis og med samme lidenskab. Kendetegnet ved "salvelsen", som overføres ved håndspålæggelsen med evne til at give salvelsen videre (som elektriske stød), falden, ukontrolleret latter...

"Salvelsen" fås åbenbart ved loven! Rodney Howard-Browne beskriver denne vej: "Du må virkelig tørste efter Ham. Du skal ønske salvelsen mere end noget andet i livet. Du skal virkelig mene noget med det, vær alvorlig over for Gud. Du må virkelig ønske det, ønske det intenst fra dit hjertes dyb og fra bunden af dit væsen..." (jvf. Dave Roberts, side 85). Det er altså efter devicen: Hvis du... hvis du... hvis du... - så må du... - så må du... så må du... Hvad siger egentlig Bibelen om dette? Gal 3,1-5 (især vers 5!): v5 **"Han, der giver jer Anden og gør undergerninger iblandt jer - gør han det, fordi I gjorde lovgerninger, eller fordi I hørte i tro?"**

De fleste iagttagere kan blive enige om, at Rodney Howard-Browne går langt uden for det, som ud fra en bibelsk, redelig vurdering kan anerkendes ved møder og gudstjenester som udtryk for ægte kristentro. Det er show og ofte helt forskruet, psykisk, følelsesmæssigt, sjæleligt. Mange har derfor været interesseret i at lægge mest mulig afstand mellem Rodney Howard-Browne - og Toronto! Det sker naturligvis i et forsøg på at "redde" Toronto-menighedens ry og rygte. Men et sådant forsøg er dømt til at mislykkes. Både Torontos historie og klare forkyndelsesmæssige sammenfald taler deres tydelige sprog: **Toronto Airport Vineyard og Rodney Howard-Browne er to alen ud af det samme stykke!** Også en del danske gæster i Toronto Airport Vineyard (bl.a. danskere - Udfordringens **Henri Nissen**, men også andre, som ikke har været der men nok har haft kontakt til Toronto, f.eks. OASE-manden, sognepræst **Hakon Bojsen**) har herhjemme haft travlt med krampagtigt at forsøge at afvise sammenhængen mellem Rodney Howard-Browne og Toronto. Det sker i erkendelse af, at Rodney Howard-Browne så ganske tydeligt hænger fast i fremgangsteologien og i øvrigt er en meget omstridt person. På den kritiske video ("Et anderledes evangelium") af englænderen **Alan Morrison** spiller netop Howard-Browne en afgørende rolle i Morrisons argumentation. På denne video er der et klip fra et Howard-Browne-møde, som afholdes hos og sammen med fremgangsteologen Kenneth Copeland. Mødet er helt forskruet og ude af trit med sund bibelsk dømmekraft. Det, Rodney Howard-Browne på denne video gør, siger og praktiserer, tager Hakon Bojsen klart afstand fra, idet han i Kristeligt Dagblad d. 14.9.1995 siger, at det jo liner et show, og **at det jo er en helt anden ånd...** Det tror jeg, Hakon Bojsen har ret i! Men så fortsætter Hakon Bojsen med at slå fast, at det jo slet ikke har noget at gøre med Toronto-menigheden...

Og det er altså ikke rigtigt! Det er tværtimod meget, meget forkert!

* Ovenfor er der slået fast af deres egne, at i puslespillet om Toronto: **"er en nøglebrik i billedets midte Rodney Howard-Browne... Hans møder er kendt for deres 'hellige glæde', og hans navn dukker op i enhver diskussion med Toronto Airport Vineyards 'ildpå sætter' Randy Clark."** (jvf. Dave Roberts, side 75ff.).

* På Torontos egen homepage på **Internettet** er der i uge 45/1995 blevet opdateret en kirkehistorisk redegørelse for Toronto-velsignelsens historie og baggrund på 87 sider. Heri fastslår Torontos egen redaktør (som også er menighedens officielle talerør udadtil over for alle, som ytrer sig med teologisk kritik af Toronto-fænomenerne), **Richard Riss**, at Rodney Howard-Browne **er en klar forudsætning for Toronto og en central brik i velsignelsen**. Ja, Riss citerer med klar tilslutning og tydelig betagelse direkte på halvanden side fra **netop** det møde med Howard-Browne hos Kenneth Copeland, hvor alt det sker, som Hakon Bojsen tager afstand fra og siger, at det er en helt anden ånd... Men Bojsen har altså ikke ret i, at det er en helt anden ånd i forhold til Toronto, **for det er netop Toronto og Torontos rødde**, siger Torontos egne. Jeg har i Torontos egne publikationer, menighedsblade o.l. endnu ikke bare mødt en antydningssvis distance fra Toronto-menighedens side til Rodney Howard-Browne, hans teologi, forkyndelse og praksis...

Det er tankevækkende!

Derfor er det også helt ude af trit med virkeligheden, når missionsforbundspræsten fra Norge - tidligere Randers - **Leif Munk** i Udfordringen nr. 33/95 og bladets redaktør, Henri Nissen i nr. 31/95 tager afstand fra Morrisons kritiske video, og Leif Munk kalder den manipulerende og

løgnagtig, fordi han ikke mener, at klippet fra Rodney Howard-Browne og Kenneth Copeland har det mindste med Toronto at gøre...

Man undres højlig over sådanne udsagn, ja, det er faktisk rystende, at kristne ledere kan sige sådan.

Enten taler de mod bedre vidende og forsøger at dække over en uhyggelig teologi, som de derved bliver medansvarlig for. **Eller** også mangler de fundamental viden om det, de så skråsikkert udtaler sig om offentligt... Jeg er bange for, at der er nogle folk, som ikke har gjort deres hjemmearbejde godt nok, og så bør man vel hellere lade være at udtale sig så skarpt offentligt, for så risikerer man at rammes af en boomerang med egne skråsikre og hårde domme over det, man så åbenbart ikke kender nok til!

Helt anderledes velgørende bibelsk og klart har **Ingerlise Provstgaard** i Kristeligt Dagblad d. 3.10.1995 derfor skrevet om hele sagen og bl.a. stillet Hakon Bojsen det yderst relevante spørgsmål: **"Hvordan, hvor og hvornår på vejen fra Howard-Browne til Toronto og John Arnott, mener du da, at den anden ånd er blevet til Guds Ånd?"**

3.2.5. Randy Clark

Randy Clark er præst i en Vineyard-menighed i USA, St. Louis Vineyard. Randy Clark var i 1993 på sammenbruddets rand. Der var ingen forventning om Guds indgreb i hans menigheder. Han fortæller selv, at der gennem flere år kun havde været 3 helbredelser ved hans gudstjenester. Han tog på den tid flere kurser i kirkevækst - men det hjalp ham ikke. Han følte sig følelsesmæssigt, åndeligt og fysisk udbrændt. Så fik han en indbydelse til en møderække med Rodney Howard-Browne. Det forgik hos Kenneth Hagin i Tulsa Oklahoma. Randy Clark fortæller selv, at han ikke var så begejstret, fordi det skulle være hos Kenneth Hagin - men han fortæller på en af videoerne fra Toronto, at Gud irettesatte ham og sagde, at han havde en splittelses-ånd, som han måtte slippe. Så derfor tog Randy Clark dette som Guds tegn på, **at Kenneth Hagin og hans bibelskole var OK**. Han tog dertil - og fik "det" hos Rodney Howard-Browne. "Det" = salvelsen, som kunne gives videre som en slags elektricitet. Det var så voldsom en oplevelse for Randy Clark - han så folk falde, blive fyldt af "hellig latter", helbredelser o.l. Så det gav hans egen tjeneste en ny begyndelse - og en ny dimension. Han havde længtes efter denne autoritet i sin tjeneste, som han havde set hos enkelte andre - nu havde han selv fået den...

3.2.6. John Arnott

John Arnott har været præst i en Vineyard-menighed siden 1987.

I slutningen af 60'erne og op gennem 70'erne modtog John Arnott vigtige impulser gennem Kathryn Kuhlmanns tjeneste - og derefter gennem Benny Hinns tjeneste, idet denne jo begyndte i Toronto! Han blev meget imponeret over **resultaterne** af deres tjeneste. Torontos egne publikationer fortæller: John Arnott gik til mange af Kuhlmanns og Benny Hinns møder **og på vigtige områder lagde de et grundlag for den fremtidige retning og udformning af hans tjeneste**. Så sent som 1992 rejste Carol og John Arnott til mange af Benny Hinns møder, fordi de længtes efter en **lignende udrustning (NB. se hertil ovenstående om Benny Hinn!)**, som ville sætte dem i stand til at demonstrere Guds Riges autoritet i menneskers liv.

I 1993 besøgte de familie i Texas og gik til Rodney Howard-Brownes møder her. John Arnott gik til forbøn - alle faldt undtagen John! Det samme gentog sig ved Benny Hinns møder - alle faldt undtagen John, og han blev anfægtet og troede, at der var noget galt med ham... (NB. Bemærk at anfægtelsen kunne komme af, at han ikke faldt. Hvad siger det om situationen for John Arnott, forventningen og længselen...?). I Argentina opsøgte John Arnott pinselederen **Claudio Freidzon**, som ved et Benny Hinn-møde havde fået en mægtig salvelse, som John Arnott også gerne selv ville have. Hos Claudio Freidzon gik han i gulvet, og Claudio Freidzon blev ved at spørge ham: **Vil du have "det"? Vil du virkelig? Så tag imod "det"!...**
(Kilde: Chevreau side 29ff.)

3.2.7. Stacey og Wes Campbell

Meget præget af "sildig regn-profeterne" ("Sildig-regn-profeterne" mente, at Jesus og apostlene kun var på mælkestadiet, nu er vi tæt på Jesu genkomst som menighed blevet fuldvoksne, hvorfor vi skal opleve langt større undergående kræfter end på NTs tid med helbredelser, dødeopvækkelser, undere, åndsudgydelser m.v.). Ægteparret Campbell er ledere af en profet-skole i forbindelse med New Life Vineyard i Kelowna, Canada. Her lærer de unge mennesker at modtage profetiske budskaber direkte fra Gud - og videregive dem med autoritet. Profetierne er ofte yderst følelsesladede og med store rystelser - og foregår oftest i 1. person, hvor man udtaler sig på Guds vegne... "Så siger Herren, **jeg** vil...".

På en af videoerne fra Toronto - fra et af møderne, d. 20. januar 1995, i anledning af et-årsdagen for Torontobølgen - oplever vi lidt af stilen. Wes Campbell har prædikeret og slutter med under stærkt pres at kalde unge op til forbøn, hvis man vil forpligte sig til at gå ind i evangelisationsopgaver på tværs af kulturgrænser. Der samles en række unge - også nogle helt unge - omkring scenen. Derefter beder Wes sin kone, Stacey, om at profetere over disse unge. Så følger en "profeti". Indholdsmæssigt er der for så vidt ikke noget ophidsende i det, hun siger. Det er et kald til at gå ind i en opofrende tjeneste for Guds Lam her i verden. **Men formen for hendes "profeti" er meget uhyggelig.** Den fremføres i en næsten hysterisk tone, hvor hun ryster, så hun knapt kan stå og til tider - ikke mindst mod slutningen - knækker helt over i en rystelse og en råben, så man undres over, at hun kan klare det rent fysisk (hun havde født sit 5. barn 12 dage tidligere!). På denne baggrund tager Wes Campbell igen fat, hvor de unge er kørt helt op i et psykisk-sjæleligt højt leje, som til forveksling kan ligne de mest uhyggelige politiske eller religiøse massesuggestions-oplevelser. Nu dirigerer han med de unge, hvad de skal bede om, hvordan de skal gøre m.v.

Det er en uhyggelig oplevelse af forsøg på at skabe massehysteri. Skabes det, så kan forkyndere og ledere have store forsamlinger i deres hule hånd...

3.3. Vurdering af fænomenerne

På baggrund af de 11 manifestationer, som Toronto-folkene selv anser for karakteristiske for fornyelsen og vækkelsen i Toronto, kan det være relevant at betragte disse fænomener på fænomenernes egne forudsætninger. Altså som fænomener betragtet. Så vil man straks kunne se, at lignende fænomener findes i alle mulige og umulige religiøse sammenhænge.

3.3.1. Spiritisme og okkultisme

I spiritismen og okkultismen kender alle de ovennævnte - og flere - manifestationer.

Raphael Gasson fortæller i sin bog om **den udfordrende efterligning** - hvordan der er stribevis af vidnesbyrd inden for **spiritismen** på helbredelser: blinde får synet igen, lamme går og døve hører, og disse helbredelser er lægeligt efterprøvet! Gasson fortæller, hvordan det sker i en ramme og med nogle metoder, som er vanskeligt gennemskuelige: Højt følelsesmæssigt gear ved seancen/mødet, opskruede forventninger, håndspålæggelse og bibellæsninger, berøringer forskellige steder på kroppen...

Gasson konkluderer, at nok er der mennesker her, som **får deres syn igen** - men de blev blot **endnu mere åndeligt blinde!**

Når guddommen handler med folk som viljesløse "medier", så kender man også i spiritismen og okkultismen til disse manifestationer...

3.3.2. Hinduisme (eks. fra Syd-Afrika)

Flere grupper inden for Hinduismen kender netop nu til forskellige "karismatiske" grupper, tungetalebevægelser, helbredelsesbevægelser, profetbevægelser o.l. inden for Hinduismens rammer. Jeg har hørt fra en, som gennem en menneskealder var i Syd-Afrika og oplevede det på

nært hold, hvordan en række menighedsledere faktisk i et konkret tilfælde tog forfærdelig fejl af kristendom og hinduisme. Fordi den pågældende prædikant faktisk udførte en lang række overnaturlige manifestationer, antog de ham for kristen - skønt han senere måtte gå til bekendelse: han *var* hindu!

3.3.3. Nyreligiøse bevægelser og New Age (Lars Elstrup hos De Vilde Gæs: falde, trance o.l.)

I TVs udsendelse fra De Vilde Gæs med fodboldspilleren Lars Elstrup, så vi også deres guru kunne nærme sig disciplene med fremstrakte hænder. Når han nærmede sig faldt de bagover. Det er i øvrigt et alm. kendetegn som reaktion på meditation og yoga i flere nyreligiøse kredse.

3.3.4. Hypnose

Den 3. bevidsthedstilstand (søvn, vågen, hypnose). Kan være stiv, opføre sig tosset, le ustandseligt, sige dyrelude, hoppe, gøre ting man ellers ikke gør...

Trance = hypnose, men bevidstheden mere med, hvor man bevæger sig i to tilstande. Man kan huske og svare. I TV så jeg en aften et Ali Hamann-forsøg i trance: Han fik gymnasieelever til at spise kartofler som æbler, generte elever til at bryde ud i uhæmmet latter, stille og rolige elever til at falde sammen, fordi de ikke mere kunne stå på benene.

3.3.5. Masse-suggestion, manipulation og hjernevask (politisk og religiøst)

Det er fænomener, som er almenkendte i forskellige ekstreme politiske og koncertmæssige miljøer, hvor man kan piske stemningerne helt i top. Når man følelsesmæssigt, viljesmæssigt og med hensyn til forventningerne er i det rette gear: så kan alt ske. Fås ofte ved større møder/arrangementer - og holdes ved lige i små grupper, ved bånd, video o.l. Kendt fra Hitler, religiøse grupper (Moon-bevægelsen o.l.).

En af de klassiske håndbøger omkring det karismatiske er Heitmann/Mühlen: **Erfahrung und Theologie des Heiligen Geistes**. Bogen, som er rimelig positiv over for den karismatiske dimension, slår fast, at alle væsentlige elementer ved Helligåndens manifestationer i Det nye Testamente kan man også finde i alle folkereligiøse og gamle som nye religioners ekstatiske sammenhænge. Det gælder både abnorme sprogfænomener/tungetale, helbredelser, synske ytringer, opstemt tab af bevidsthedskontrollen - som de mere inderlige ytringer: glæde, velbehag, opstemthed, formidling af skjult og særligt kendskab til og om personer. Altsammen findes i alle religioners mere entusiastiske sammenhænge. (Prof. Carl A. Keller, side 63).

3.4. Teologisk vurdering

Naturligvis kunne det være fristende at gå hele det teologiske kompas rundt og virkelig vurdere Torontos teologi, forkyndelse og praksis - i forhold til den bibelske undervisning om Kristus - sand Gud og sandt menneske, menneskesynet - på en gang synder og retfærdig, læren om Helligånden, sakramenterne o.l. Men det er pladsen ikke til her.. Derfor skal vi afgrænse os til et par meget afgørende og særlige kendetegn... Da der overordnet afspejles en skandaløs bibelbrug fra Toronto-folket, ikke mindst når man vil forsøge at begrunde de førnævnte 11 manifestationer med bibelsk belæg, vil det være relevant at se lidt på:

3.4.1. Bibelen

- eksempler på deres alm. bibelbrug

* Sal 23: Han lader mig ligge... - som begrundelse for at man falder og bliver liggende! (jvf. Guy Chevreau, side 55)

* "Paulus blev slået til jorden... Skal vi være ringere end Paulus?"

- om Bibelen sat ud af funktion for prædikanter

* På en video med Rodney Howard-Browne, ser vi, hvordan han trækker en række erfarne forkyndere op, for at de skal fortælle om deres forkyndelse og dens indhold. En efter en går de i stå, bliver stumme og segner på podiet. Og hallen syder af bifald og piften! Howard-Brownes pointe er, at nu lukkes munden på forkynnderne. De skal ikke længere forkynde, men blot løfte hænderne til at udøve autoritet...

* En frikirke fra Esbjerg-området, som tidligere omtalt. Frikirkepræsten - en varm Torontotilhænger - anså det for en stor manifestation af Helligåndens nærvær, at han og ingen anden åbenbart kunne gennemføre en bibeloplæsning, hvorfor mødet endte i "helligt kaos". Hvilken menighed! Og hvilket kaos - kødeligt kaos!

* Fra Syd-Afrika berettes, at flere Toronto-prægede menigheder oplever, at der kan gå flere uger imellem, at Bibelen oplæses og at der forkyndes efter Bibelen!

* John Wimber har de seneste måneder igen og igen måttet formane Toronto-prægede Vineyard-menigheder til at fastholde, at Bibelen og forkyndelsen af Bibelen er det vigtigste deres menigheder! Det har naturligvis sin årsag! Men man skal også huske at spørge: Hvorfor er det kommet så vidt. Der må jo være noget fundamentalt galt. Her trænger til dybdepløjende selvkritik.

- ligegyldighed over for Bibelen. Nu gælder åndelige åbenbaringer...

* Man spiller Bibelen og vækkelsen ud imod hinanden fra Toronto: Hård bibelsk loviskhed ikke foreneligt med vækkelsens ånd (Guy Chevreau, side 57)

* En gang sad jeg over for en kristen leder af en ekstrem frikirkelig gruppe med disse synspunkter og holdninger. Han fremførte sine "profetier" med stor overbevisning. Da jeg på tomandshånd bad ham fortælle mig, hvor i Bibelen, han kunne finde fodfæste for de helt uhyrlige ting, han havde påstået, henviste han til nogle skriftsteder. Jeg svarede ham, at vi sammen måtte gå disse steder igennem. Det viste sig ved nærmere eftersyn, at der ikke stod noget af alt det, han havde hævdet. Han henviste derefter til nogle andre bibelsteder - og det samme gentog sig. Heller ikke der kunne han finde støtte for sine synspunkter. Det var ikke muligt at give solidt bibelsk fundament, og det indrømmede han ved at klappe Bibelen i og lægge den til side, hvorefter han sagde til mig: "Poul, dig med din Bibel og Bibel og Bibel. Nej, *mig har Anden vist...*". Herefter måtte jeg svare ham: ***"Nej, så er det altså ikke Guds And. For Guds And vil altid vise hen til Bibelen - og aldrig ud over Ordet!"***

3.4.2. Konkrete sager:

- Tungetalen og dens brug

Der sker en helt og aldeles ubibelsk anvendelse af tungetalen, hvor det finder sted i offentlig forsamling uden udlægning, uden hensyn til et bibelsk helhedssyn og med en klar skæv vægtning set i en større sammenhæng i Bibelen. Det er dog ikke et specielt misfoster i Toronto men også i mange karismatiske frikirker og folkekirkelige og tværkirkelige miljøer. ***Men det er stadig i klar modstrid med Bibelens tale og undervisning herom!***

- Bøn og ydmyghed

Der sker en forskydning af, hvad bøn egentlig er. Det er altså ikke befaling over hverken mig selv, djævelen eller Gud. Og ægte og sandfærdig bøn kan ikke trives uden i den trygge ramme, som netop bønnen angiver: ***Ske ikke min, men din vilje, Herre!***

- Helbredelsens kilde, form og indhold

* Kilderne til helbredelse:

- Gud,
- lægen,
- mig selv (det psykiske),

- djævelen

2 Thess 2,9-11:

v9 "Den lovløses komme er Satans værk og sker med al kraft og med løgnetegn og løgneundere v10 og med alt uretfærdighedens bedrag over for dem, der fortabes, fordi de ikke har taget imod kærlighed til sandheden, så de kunne blive frelst. v11 Derfor sender Gud vildfarelsens magt over dem, så de tror på løgnen".

* Den psykiske side - de såkaldte psykosomatiske sygdomme - udgør en meget stor del af sygdomme i dag. Derfor kan det altså også være muligt at helbrede ad den stærkt opskruede psykisk-sjælelige vej. Når man forsøger dette, så vil det ofte kunne have samme virkning, uanset hvis navn det foretages i... Vi skal således i kristen sammenhæng ikke satse på psykisk-sjælelig oplevelse - men stille tillid til Gud. Det sker i bønnens og forbønnens sammenhæng, hvor vi også må gøre brug for Guds gaver i denne sammenhæng: bl.a. også salvning af syge og forbøn, hvor dets sundhed bekræftes af bønnen: "din vilje skal!", og hvor vi ikke forsøger at tage Himlen på forskud.

- Hvad er "profeti"?

Her er vi ved en meget afgørende skillevej i forhold til Toronto - som i øvrigt også er en skillevej i forhold til mange andre dele af karismatiske grupper i frikirker og folkekirkeligt regi!

* Hvad er profeti i Bibelen? Ægte bibelsk profeti er **aktualisering af Guds Ord talt ind i vor situation og sammenhæng netop nu** - til trøst, formaning og opmuntring.

* Det gamle Testaments (GT) **profeter** - og så **profetisk nådegave** i Det nye Testamente er absolut **ikke** identiske og kan og må **ikke** sammenlignes umiddelbart? GTs profeter havde jo ikke en "bibel" og er således selv en del af åbenbaringen, ja, er åbenbaringsbærere og -formidlere. Nådegave-indehaveren af profetisk gave er derimod helt og aldeles forpligtet på åbenbaringen, Guds Ord, hvorpå alt skal vurderes og bedømmes!

* Og under alle omstændigheder er der ikke givet os noget bibelsk løfte om, at vi må tale profetisk i 1. person som på Guds vegne. Dette er en falsk, psykisk måde at tillægge egne ord en påduttet autoritet, som oftest er set som årsagen til, at mange ledes på åndeligt vildspor.

* Endelig er vi heller ikke tilladt med "åndeligt lignende" midler at lægge en falsk guddommelig vægt i egne ord... Guds Ord må stå med sin egen iboende værdi! Derfor ser vi f.eks. fra Toronto, hvordan på en af deres videoer "profeten" Stacey Campbell i en psykisk oppisket atmosfære lægger et stærkt psykisk-sjæleligt pres på en række unge mennesker, som er kaldt frem til forbøn. Dette virker ganske forstemmende og usmageligt, fordi det misbruger Guds Ord.

4. Konklusion

Når jeg i meget kort form skal søge at konkludere, så ser jeg tre mulige udveje af alt det her om Toronto.

Det kan føre til - og har allerede ført til -

- * Forhærdelse
- * Fornyelse
- * Forførelse.

4.1. Forhærdelse

Her tænker jeg på kirker og enkeltkristne, som i mødet med Toronto og lignende fænomener bare klapper i og bevæger sig 7 skridt baglæns i frygt for at blive indfanget i den slags sværmeri. Det er sådan set helt forståeligt og OK - **men forhærdelsen kan så komme ved, at man lukker helt i for Bibelens tale om Helligånden og nådegaverne på et sundt plan...**

4.2. Fornyelse

Det kan endvidere føre til **fornyelse**, ægte fornyelse af troen og tjenesten.

Men jeg må så straks tilføje, at så langt jeg har kunnet følge hele udviklingen om Toronto, så **forudsætter det, at man straks kommer ud af disse kredse** - og bliver inddraget i sunde, bibelsk funderede kristne grupper og miljøer, hvor man har **langt bedre styr på en ægte bibelsk lære-bevidsthed**. Sker det, så har jeg set, at det kan give en ægte fornyelse...

Det er således ikke specielt Toronto, der virker denne fornyelse, men snarere det faktum, at man får en anledning til en ny begyndelse på sit liv eller sin tjeneste. Her kan alt bruges af Gud til at sætte en fornyende proces i gang: en sygdom, et trafikuheld, en stærk oplevelse - eller Toronto...

Men det er en meget farlig proces - og det er **ikke** tilrådeligt, at man eksperimenterer med hvor langt man kan gå og så alligevel bevare et sundt åndeligt liv!

4.3. Forførelse

Endelig kan det føre til - og har det ført til - **forførelse af en række enkeltkristne, ja, ligefrem store dele af kirker og kristne fællesskaber**.

I det foregående har vi nu set på en lang række yderst problematiske forhold, som kan være en katastrofe for troen og teologien. Lad os blot til slut føje en historisk krølle på:

I forlængelse af de 4 bølger, jeg indledningsvis omtalte, kan vi nu lidt mere klart pege på sammenhængen mellem dem:

- * Pinsebevægelsen: isoleret i forhold til andre kirker
Den karismatiske Bevægelse (stort set samme teologi) - **brød isolationen!**
- * Fremgangsteologien: isoleret i forhold til andre kirker
Toronto (stort set samme teologi) - **brød isolationen!**

Der er ingen tvivl om, at Toronto også er blevet brugt til og vil blive brugt **til at forføre en masse mennesker** - ikke mindst unge og åndeligt udtørrede kristne, forføre dem og **føre dem ud på et åndeligt skråplan**. Man kan blive så åndeligt udtørret og tørstig, at man griber om ethvert bæger med væske i - uden at tænke på, hvad der er **sundt, rent** - og hvad der er **usundt eller måske direkte livsfarligt**.

Det er naturligvis ikke tilrådeligt!

Mange har spurgt - og måske også haft ønske om at forsøge - om ikke det lader sig gøre at frigøre sig fra alt det forkerte og bibelsk, teologisk belastende omkring Toronto, og så satse på det positive. Kort sagt: afskære sig fra Fremgangsteologiens andel i Toronto - og så modtage de positive elementer herfra.

Det er imidlertid en **umulig vej** at gå.

De to sider er beklageligt sammenhængende og sammenvævet som to sider af samme hånd. Historisk, personmæssigt, teologisk og åndeligt hænger de to sider uløseligt sammen.

Hvis man har et sådant reelt ønske, så er der kun én udvej at gå: at afskære forbindelsen til selve Toronto Airport Vineyard. Afsporingen og forførelsen er fuldendt dér.

Tilbage står derimod et meget vigtigt ærinde til vor egen kirke og til enhver, som ønsker at være fuld-bibelske kristne her:

Udfordringen til os er, at vi på basis af den sunde bibelske lære og teologi - i forkyndelse, undervisning og praksis lever op til det fulde evangelium fra Gud! At Gud på Bibelens grund får lov at kalde og udruste sig et folk med nådegaver til tjeneste med alle de bibelske nuancer og facetter, og at dette til gengæld til stadighed underlægges en klar bibelsk prøvelse og justering, så vi frigør os fra kødelig-sjælelig opstemthed og i stedet satser på ægte bibelsk nøgternhed og dybde!

Litteratur - kilder, bøger, videoer mv.

- Bergem, Anders: **Himmelen på forskud? Opgør med fremgangsteologien** (Credo 1988)
Chevreau, Guy: **Bli grebet av ilden** (Hermon 1995)
Finney, Charles G.: **Vækkelse** (Scandinavia 1991)
Flere forf.: **Framgångsteologi - en analys och prövning** (EFS 1983)
Gasson, Raphael: **The Challenging Counterfeit**
Hank Hanegraaff: **Christianity in Crisis** (Harvest House Publishers, 1993)
Heitmann, Claus/Mühlen, Heribert: **Erfahrung und Theologie des Heiligen Geistes** (Kösel 1974)
Hummel, Charles E.: **Fire in the Fireplace. Contemporary Charismatic Renewal** (IVP, 1978)
Dave Hunt & T.A. McMahon: **The Seduction of Christianity. Spiritual Discernment in the Last Days.** (Harvest House Publishers 1985)
Langagergaard, Poul: **And på os... Om Andsudrustning og nådegaver** (Lohse 1989)
Langagergaard, Poul: **Kirken i opbrud - en kirke mellem kaos og håb** (L*Profil 1994)
Lindholm, Hans/Brosché, Fredrik: **Varför är trosforkunnelsen farlig?** (EFS 1986)
Nordlander, Agne: **Helighetens återkomst** (EFS 1989)
Roberts, Dave: **Toronto-vækkelsen** (Scandinavia 1995)
Scheiby, Knud: **Refektioner over visse "manifestationer" i kristne menigheder, belyst ved Skriftens ord og personlige oplevelser**
(Utrykt duplikat, Danmark 1995)
Simpson, Agnete: **Er Jesu advarsler aktuelle i dag?** (utrykt duplikat, Irland 1995)
Swartling, Torbjörn: **Åndelig manipulation og hjernevask** (Dansk Luthersk Forlag 1995)
Wimber, John: **Power Healing** (Hodder & Stoughton 1986)
Wimber, John: **Helbredelse - hvad, hvorfor, hvordan** (Scandinavia 1988)
Wimber, John: **Evangelisering i And og kraft. Tegn og under i dag** (Filadelfia, 198?)

En lang række artikler, vidnesbyrd, bøger/pjecer og blade hentet ind fra INTERNET på Toronto Airport Vineyards egen homepage på adressen: "<http://www.grmi.org/TAV/homepage.html>" bl.a.:

- Bickle, Mike & Sullivant, Michael: **Gods Manifest Presence**
Jackson, Bill: **Nogle artikler om bevægelsen og dens manifestationer**
Poloma, Margaret M.: **Charisma and Institutions: A Sociological Account of the 'Toronto Blessing'**
Riss, Richard M.: **History of the Worldwide Awakening 1992 - 1995**
Riss, Richard M.: **Response to James Beverly (svar til en kritiker)**
Toronto Airport Vineyard: **Booklist**
Toronto Airport Vineyard: **Prophecies (om vækkelsen med udgangspunkt i Canada)**
Toronto Airport Vineyard: **Spread the Fire (menighedens blad nr. 1 og nr. 3/1995)**
Toronto Airport Vineyard: **Statement of Faith**
Toronto Airport Vineyard: **What is the Toronto Blessing? Facts and Figures.**

En lang række artikler i dagblade, ugeblade, tidsskrifter og magasiner.

Video, kritisk til Toronto af Alan Morrison (2½ time)

En række **videoer** fra Toronto Airport Vineyard (å ca. 3 timer) - optaget af deres egne og distribueret af dem selv.

Bilag 1:

Forekomster: "Tegn og undere" i Bibelen

2 Mos 7,3

Men jeg vil gøre Faraos hjerte hårdt, og jeg vil gøre mange tegn og undere i Egypten.

5 Mos 4,34

Eller har nogen gud før forsøgt at hente sig et folk ud af et andet folk ved hjælp af prøvelser, tegn og undere, med krig, med stærk hånd og løftet arm og med store og frygtindgydende gerninger, sådan som Herren jeres Gud gjorde med jer i Egypten for øjnene af dig?

5 Mos 6,22

Og Herren gjorde store og ulykkebringende tegn og undere i Egypten mod Farao og hele hans hus for øjnene af os.

5 Mos 26,8

Da førte Herren os ud af Egypten med stærk hånd og løftet arm, med store og frygtindgydende gerninger, med tegn og undere;

5 Mos 29,2

de store prøvelser, du selv har set, og de store tegn og undere.

5 Mos 34,11

Tænk blot på de tegn og undere, som Herren satte ham til at udføre i Egypten mod Farao og mod alle hans hoffolk og hele hans land,

Neh 9,10

Du gjorde tegn og undere mod Farao, mod alle hans trælle og hele folket i hans land, for du vidste, at de handlede mod dem i overmod, og du skabte dig et navn, som du har den dag i dag.

Sl 78,43

dengang han gjorde sine tegn i Egypten og sine undere på Soans slette.

Sl 105,27

De gjorde hans tegn i Egypten, hans undere i Kams land.

Sl 135,9

han sendte tegn og undere ind i Egypten mod Farao og alle hans folk.

Jer 32,20

Du gjorde tegn og undere i Egypten og gør det den dag i dag både i Israel og blandt andre mennesker. Du skabte dig det navn, som består den dag i dag.

Jer 32,21

Du førte dit folk Israel ud af Egypten med tegn og undere, med stærk hånd og løftet arm, med store og frygtindgydende gerninger,

Dan 3,32

De tegn og undere, Gud den Højeste har øvet mod mig, ønsker jeg at berette om.

Dan 3,33

Hvor store er ikke hans tegn, hvor vældige er ikke hans undere! Hans kongerige er et evigt rige, hans herredømme varer i slægt efter slægt.

Dan 6,28

Han redder og befrier, han gør tegn og undere i himlen og på jorden. Han reddede Daniel ud af løvernes kløer!"

Matt 24,24

for der skal fremstå falske kristus'er og falske profeter, og de skal gøre store tegn og undere for om muligt at føre selv de udvalgte vild.

Mark 13,22

for der skal fremstå falske kristus'er og falske profeter, og de skal gøre tegn og undere for om muligt at føre de udvalgte vild.

Joh 4,48

Da sagde Jesus til ham: "Hvis I ikke får tegn og undere at se, tror I ikke."

ApG 4,30

ræk din hånd ud til helbredelse, så der sker tegn og undere ved din hellige tjener Jesu navn."

ApG 5,12

Ved apostlenes hænder skete der mange tegn og undere blandt folket. Og alle holdt de i enighed til i Salomos Søjlegang.

ApG 14,3

De blev der i lang tid og forkyndte frimodigt i tillid til Herren, som bekræftede ordet om sin nåde ved de tegn og undere, der skete ved deres hænder;

ApG 15,12

Hele forsamlingen tav stille og lyttede, mens Barnabas og Paulus fortalte om alle de tegn og undere, som Gud havde gjort blandt hedningerne gennem dem.

Rom 15,19

ved kraften i tegn og undere, ved Guds ånds kraft. Så har jeg da fuldført forkyndelsen af evangeliet om Kristus fra Jerusalem og vejen rundt helt til Illyrien.

2 Kor 12,12

Tegnene på, at jeg er apostel, er gjort hos jer med al udholdenhed, både ved tegn og undere og mægtige gerninger.

Hebr 2,4

alt imens Gud føjede sit vidnesbyrd til ved tegn og undere og mange slags mægtige gerninger og ved tildeling af Helligånden efter sin vilje.

Bilag 2:

Ekstase

- i religionerne og i Bibelen?

Ordet ἑκστασις forekommer 6 (og måske indirekte også ved besættelse 1. Kor 12,2) gange i NT:

- Mark 5,42: Efter opvækkelsen af lille pige. Forældre og 3 disciple ude af sig selv. Stumme og forbavsede
- Mark 16,8: Kvinderne ved graven, havde mødt engelen: Rystet, bange, ude af sig selv
- Luk 5,26: Ved helbredelse af den lamme. Alle blev ude af sig selv. Priste Gud. Frygt.
- ApG 3,10: Helbredelse af den lamme. Alle blev ude af sig selv...
- ApG 10,10: Peter i Cornelius' hus på taget... Trance, henrykkelse
- ApG 22,17: Paulus bad i Templet - faldt i trance, henrykkelse

Og 13-14 steder med et ord af samme rod: ἐξίστημι = stå ud af (altså: sig selv, sin forstand, sit sind), brugt på helt samme måde som det førstnævnte udtryk.

- Matt 12,23 v/helbredelsen af stum: undrede sig, påf (jvf. Mark 2,12 helbredelse af lam)
- Mark 3,21 Jesu slægtninge kommer og vil få ham væk, fordi de mener, at han var vanvittig, fra snøvsen...
- Mark 6,51 v/storm/sø: Ude af sig selv i betydningen: frygt/undren!
- Luk 2,47 forbløffet over Jesu indsigt som 12-årig...
- Luk 8,56 Jairus' datter: Forældrene forbløffet...
- Luk 24,22 ved opstandelsen: Nogle af kvinderne forfærdet os...
- ApG 2,7.12 Pinseunderet: Forbløffet/betaget af...
- ApG 8,13 Simon Mager forbløffet/optaget af/betaget af Filips undergørende kraft...
- ApG 9,21 v/Paulus' omvendelse hørte ham prædike: Stivner, forbløffet...
- ApG 10,45 v/Helligåndens udgydelse over hedninger: stivner, forbløffet...
- ApG 12,16 Peter fængslet, befries og banker på hos apostlene: stivner, forbløffes...
- ApG 8,9 Simon Magers trolddom... bortføre, skræmme...
- 2 Kor 5,13 Vanvittig, fra snøvsen...

Som det ses, er det bl.a. udtrykket fra Pinsedagen, hvor de var "i ekstase", ude af sig selv/forbløffet, betaget, da de så alt, hvad der skete... ApG 2,7.12. Men: **Hvem** var i ekstase, ude af sig selv?? Svar: **Dem, der stod uden for Guds Rigel!**

Apostlene derimod var **fattede og klare**.

Peter stod frem og prædikede, begrundede ud fra GT, hvordan det hele skal forstås med Jesus af Nazaret og Guds Messias...

Ordet om Peters tale i ApG 2,14: ἀποφθέγγομαι = særlig åndbåret tale (bruges kun 3 steder i NT: 2,4 og 26,25. Sidstnævnte viser klart, at det er sande og **velovervejede** ord, **ikke** i ekstase!)

Ekstase findes i alle former for religioner og kulturer.

1. Voldsom, oppisket ekstase, hvor der skrues op til en slags besættelse, hvor den fremmede magt ved vold tager styret og sætter personens egen vilje ud af kraft...
2. En mere stille, indadvendt ekstase gennem meditation, koncentration og indre kraft...

I NT er der **aldrig** tale om, at Gud med vold tager magten fra det enkelte menneske. Gud har aldrig ønsket, at vi skal "komme ud af os selv" - men derimod "komme til os selv" (Luk 15,17).

Bilag 3:

Relevante adresser vedr. Toronto

1. Agnete og Tony Simpson, 15 Brian Dillon Park, Dillons Cross, Cork, Eire
Tlf. 00353 21 507041

2. Alan Morrison, Chrich Baptist Church, Teaching Ministry, Coasthill Terrace, Chrich, Nr. Matlock, Derbyshire, DE45DS, England

(Kritisk video nr. 1: *Et anderledes evangelium*. Mere overordnet og generelt opgør med Toronto-bevægelsens teologi og historie.

Kritisk video nr. 2: *A Plague in the Land*. The Purposes of God through the Toronto Blessing)

Bl.a. vigtige og interessante dokumentationer om Benny Hinn...

3. Toronto Airport Vineyards egen homepage på Internettet:
"<http://www.grmi.org/TAV/homepage.html>"

Flere eksemplarer kan rekvireres til kostprisen 40,- kr. + porto hos:

Poul Langagergaard
Irisvej 2,
5000 Odense C.
Tlf. 6614 6262

